

Bijeenkomst Platform Bodembeheer

Bodem in een veranderende omgeving – warme overdracht

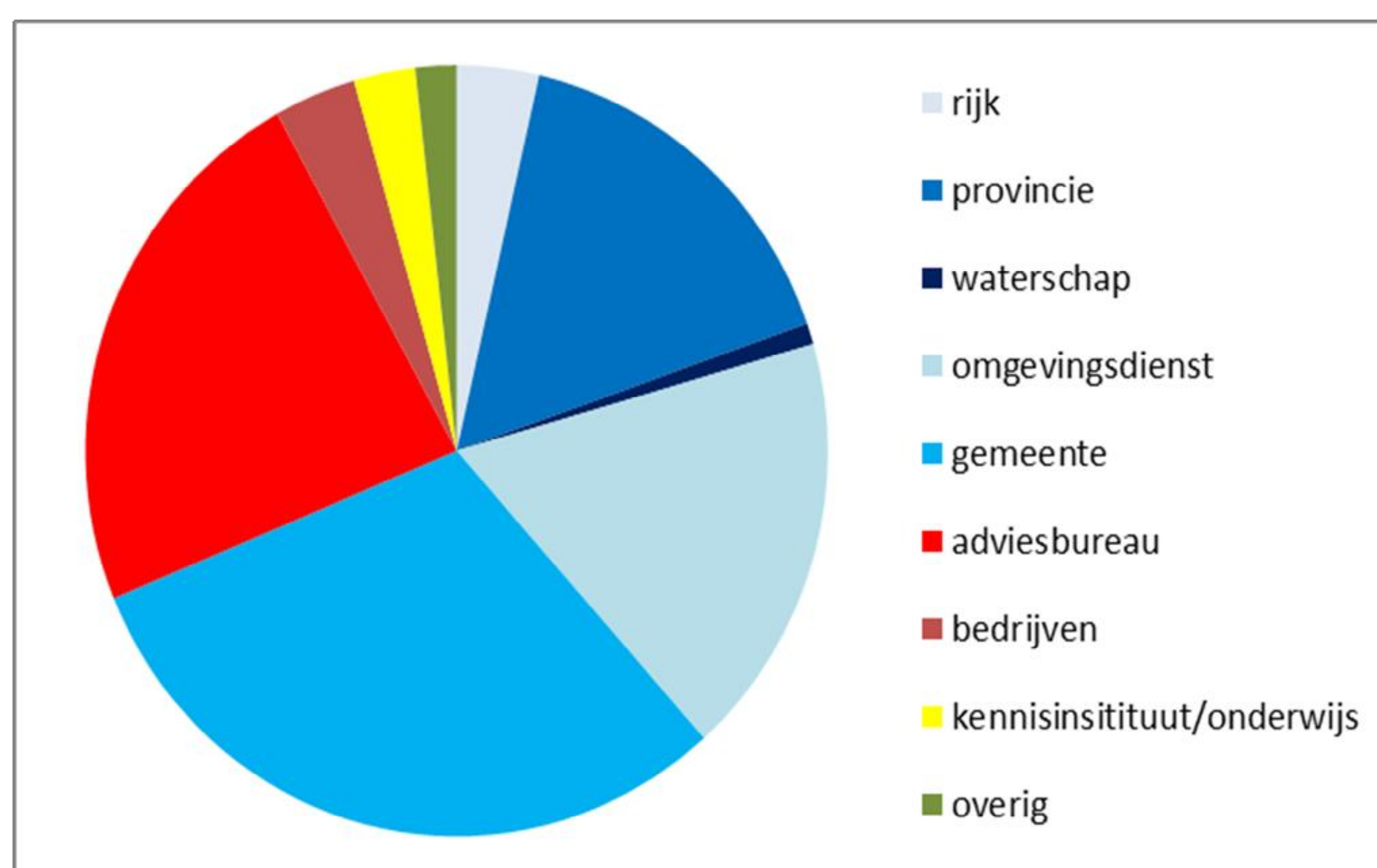
Hoe doen we dat?

05 juli 2018, Provincie Gelderland

In de bodem komen veel onderwerpen en opgaven samen. Gemeenten gaan straks (als de Omgevingswet inwerking is getreden) eigen afwegingen maken over hoe ze grote maatschappelijke opgaven gaan uitwerken, onder meer in het beheer van watersystemen en bodemkwaliteit. De komst van de Omgevingswet betekent ook dat gemeenten een fors deel van de huidige (onder de Wet bodembescherming) provinciale taken ten aanzien van de chemische bodemkwaliteit zullen gaan uitvoeren. Om dit proces goed te begeleiden hebben de koepels van provincies en gemeenten een 'warme overdracht' afgesproken. Met als gezamenlijke constatering dat dit proces snel moet starten, want wachten totdat de Omgevingswet er is, is eigenlijk geen optie. Warme overdracht is niet slechts een verhuizing van dossiers op het gebied van bodem en ondergrond. Het gaat bij de warme overdracht ook over bewustwording, beschikbare kennis en instrumentarium, een veranderende organisatie en digitalisering.

Op donderdagmiddag 5 juli 2018 zijn we hierover in gesprek gegaan. Doel was om kennis te nemen van verschillende aanpakken en om van elkaar te leren.

Op de middag zijn zo'n 110 personen afgekomen, afkomstig van verschillende soorten organisaties, waarbij met name provincies, gemeentes en uitvoerings/omgevingsdiensten goed vertegenwoordigd waren (zie onderstaande taartdiagram).

Opening

De dagvoorzitter Bert Gijsberts (ex-gedeputeerde van de provincie Flevoland en bodemambassadeur) heette de deelnemers welkom en opende de bijeenkomst. Hij roemde de provincie Gelderland, in deze mooie provincie komen alle grondsoorten, hoogteverschillen en dus landschappen voor. Bert Gijsberts riep de deelnemers op om samen te werken aan de geweldige opgaven waar we als bodemwereld voor staan. Vervolgens gaf hij Bea Schouten, gedeputeerde gebiedsopgaven, milieubeleid, recreatie & toerisme en leefbaarheid van de provincie Gelderland, het woord.

Gedeputeerde Bea Schouten (provincie Gelderland) bestempelde het imago van de bodem als niet sexy, maar ze beseft inmiddels wel dat bodem en ondergrond steeds belangrijker worden. Bodem raakt, verbindt en levert bijdragen aan belangrijke maatschappelijke opgaven, zoals klimaat, energie, leefomgeving, biodiversiteit, drinkwater enzovoort. De gedeputeerde gaf aan dat in Gelderland veel speelt rond de bodem, zoals een pilot rond ultradiepe geothermie. Daarbij is de mening van inwoners een belangrijk aspect. Het begint bij de bodemmedewerker, deze moet aan de slag om ook bestuurders en burgers mee te krijgen. Bewustwording over de rol van de bodem is niet gemakkelijk, wel noodzakelijk. Hier ligt een mooie uitdaging, waarbij de bodemmedewerker op de "diver seat" zit. Het Gelders Ondergrond Overleg (GOO) is een nuttig en zinvol overleg wat steeds belangrijker wordt om de juiste vragen te formuleren, expertise te mobiliseren, kennis te delen en te inspireren. Bea Schouten sloot daarmee haar presentatie af en wenste de deelnemers ook een inspirerende dag toe.

dagvoorzitter Gijsberts en gedeputeerde Schouten

Deelnemers in Arnhem

Programma

tijd	Onderdeel	spreker
12:30	Inloop met koffie en thee	
13:00	Opening Presentatie provincie Gelderland	Dagvoorzitter Bert Gijsberts gedeputeerde Bea Schouten
13:30	Behandeling van concrete casussen rondom maatschappelijke opgaven, waarbij de bodem een belangrijke rol speelt	
	1 Apeldoorn energie- en wateropgave in de wijk	Ron Nap (gemeente Apeldoorn)
	2 Bouwen op veen (bodemdaling)	Ariane Fijan (gemeente Gouda)
	3 Warme overdracht in de praktijk	Aernoud Pasop (provincie Utrecht)
	4 Onder Twente	Jos Mol (gemeente Enschede)
14:20	Koffie en thee	
14:50	Presentatie 'verandering en overdragen' & een toelichting op de stand van zaken rond de warme overdracht	Maartje van Meeteren, Henk van den Berg, Frank Lonnee en Bert Gijsberts
15:10	Bespreken van een aantal hypothesen over de stand van zaken rond de warme overdracht	
	Sessie 1 Waar is de warme ontvanger? <i>"In onze regio is voldoende oog voor de warme ontvanger. Wil je weten hoe wij dat doen?"</i>	Maartje van Meeteren en Marco Vergeer (Royal HaskoningDHV)
	Sessie 2 Gemeentelijk doorpakken <i>"Het is eenvoudig om de urgentie van warme overdracht te benoemen. Weet je wat ik zet ze even voor je op een rij."</i>	René Smolders (gemeente Breda)
	Sessie 3 Omgaan met Onzekerheid <i>"De wet verandert maar de impact op de echte uitvoeringspraktijk valt reuze mee! Kijk maar naar onze tabel! Geen enkele belemmering om aan de slag te gaan"</i>	Michiel Gadella en Jan Frank Mars (Bodem+)
	Sessie 4 maatschappelijke opgave als wenkend perspectief <i>"Bodem is een logische onderlegger van de Omgevingsvisie, het brengt alle maatschappelijke opgaven samen"</i>	Henk van den Berg (VNG)
	Sessie 5 Weet je wat jij zou moeten doen? <i>"Een Gelders netwerk ontwikkelen, de kansen en de dilemma's op een rij."</i>	Ron Nap (gemeente Apeldoorn) en Henk Driessen (provincie Gelderland)
	Sessie 6 netwerken algemeen <i>"Het is hard nodig om te investeren in netwerken!"</i>	Frank Lonnée (provincie Limburg)
16:10	Terugkoppeling	Dagvoorzitter Bert Gijsberts
16:30	Netwerkborrel	

De presentaties zijn te vinden in het digitale archief van het Platform Bodembeheer op www.platformbodembeheer.nl.

Parallele sessies ronde 1

De eerste serie casussen maakte duidelijk dat bodem een rol speelt op lokaal en regionaal schaalniveau. Het integraal denken en werken is allang gestart en de warme overdracht kan daarop aanhaken. De volgende cases zijn besproken.

1 Apeldoorn energie en wateropgave in de wijk	Ron Nap gemeente Apeldoorn
2 Bouwen op veen (bodemdaling)	Arianne Fijan gemeente Gouda
3 warme overdracht in de praktijk	Aernoud Pasop provincie Utrecht
4 Energietransitie Twente	Jos Mol gemeente Enschede

1 Apeldoorn energie en wateropgave in de wijk

Ron Nap (Gemeente Apeldoorn)

In deze presentatie lichtte Ron Nap de situatie in een bloemkoolwijk in Apeldoorn toe. Deze wijk is “versleten” en er moet gerenoveerd worden. Bij de bouw van de wijk is in het verleden geen rekening gehouden met het natuurlijk systeem, waardoor er gebouwd is in een te nat gebied. Daardoor is de wijk eigenlijk een polder geworden, waarbij erg veel waterverzet moet plaatsvinden om droge voeten te houden. Hoe kan de wijk nu beter worden ingericht?

De opgaven zijn om de woningen gasvrij te maken, beter waterbeheer te realiseren en hittestress tegen te gaan (tegengaan overlast door eutrofiërende watergangen en plagen). Hierbij is gezocht naar kansen voor meervoudigheid. Er is een plan gemaakt waarbij bodemenergie, maar ook thermische energie afvalwater (via riolering) en thermische energie oppervlaktewater (via het gemaal) een rol krijgt. Ook was beter waterbeheer nodig. Omdat de wijk vooral een warmtevraag heeft en minder een koudevraag, wordt het koude water in de zomer gebruikt om eutrofiëring in de watergangen tegen te gaan als ook tegen blauwalgvorming. Zo is deze wijk exemplarisch voor meervoudigheid. Er is inmiddels een aanvraag bij BZK gedaan om als pilot aardgasvrij aan de slag te kunnen gaan in samenwerking met het waterschap. Deze casus laat zien dat er al integraal wordt samengewerkt. De Omgevingswet biedt mogelijk een impuls om dit nog meer te stimuleren, o.a. via de Omgevingsvisies.

2 Bouwen op veen (bodemdaling)

Arianne Fijan (Gemeente Gouda)

In deze sessie nam Arianne Fijan de deelnemers mee in de zoektocht van de gemeente Gouda naar een aanpak voor de bodemdaling. Een boeiend verhaal dat eindigde met de constatering dat dé oplossing niet bestaat: ‘oplossing van het probleem’ is technisch niet mogelijk of onbetaalbaar. Bewoners van de Goudse binnenstad zullen moeten leren leven met bodemdaling, nog zeker 100 jaar volgens de kersverse [brochure](#)¹. De gemeente heeft huiskamerbezoeken gebracht om deze boodschap met de bewoners te bespreken. Dat wordt op prijs gesteld, volgens Fijan, de bewoners zijn blij dat ze niet verplicht worden tot dure renovaties aan funderingen en dat er samen met de overheid wordt gezocht naar maatwerk aanpakken.

Voor deze bijeenkomst van het Platform Bodembeheer (bodemdeskundigen tenslotte) is het traject tot nog toe, tot de brochure en de huiskamerbezoeken, boeiend. Want in 2014 wist de gemeente eigenlijk niet zo heel veel over de oorzaken van bodemdaling in de binnenstad en de impact. In de afgelopen periode is de gemeente in staat geweest om (zoveel mogelijk) kennisinstituten, andere gemeenten, bewoners en bestuurders te betrekken. In nog geen vier jaar tijd is daar een indrukwekkend inzicht ontstaan van de Goudse ondergrond. In de presentatie van Arianne Fijan zijn daar mooie plaatjes van opgenomen. Zo weet de gemeente nu dat de bodem sinds het ontstaan van de stad op enkele plaatsen zo’n 10 meter is gezakt, dat de diepe veenlagen nog zo’n 7 cm zullen zakken, maar dat de ontstane bodemlagen daarboven ook nog steeds inklinken. Dankzij deze kennis kan de gemeente veel beter beheermaatregelen treffen, haar bewoners informeren en verstandige keuzes maken. De gemeente weet nu ook beter, wat ze nog niet weet van haar stadsbodem. De kwaliteit van het grondwater bijvoorbeeld is nog een witte vlek en een aantal zettingsprocessen kunnen ze nu nog niet verklaren. De coalitie van overheden, kennisinstituten en andere betrokkenen zijn echter vastbesloten om ook deze kennis te ontwikkelen en beschikbaar te maken, bijvoorbeeld in het Platform Slappe Bodem.

Arianne Fijan noemt data, informatie en kennis cruciaal. Dat is een andere vorm van ‘warme overdracht’ als die we vandaag bespreken en vooral gaat over de chemische bodemkwaliteit. Het leert mooie en bruikbare lessen!

¹ <https://www.gouda.nl/dsresource?objectid=2549601c-a33a-4d06-a63f-4a3689abbd4&type=org>

Sessie 1 met Ron Nap

Sessie 3 met Aernoud Pasop en Harry van der Oever

3 Warme overdracht in de praktijk, pilot provincie Utrecht en gemeente Rhenen

Aernoud Pasop en Harry van der Oever (provincie Utrecht)

De meeste belangstelling ging uit naar deze sessie. Aernoud schetste de aanpak in de provincie Utrecht, waarbij inmiddels verschillende pilots lopen met een aantal gemeenten en de RUD en omgevingsdienst. De aanpak van de warme overdracht van de provincie is gebaseerd op drie pijlers: 1) bodeminformatie, 2) beleid en 3) taken/rollen. Waarin speciale aandacht is voor a) communicatie: is er een warme ontvanger? b) de verwevenheid van de pijlers en c) de warme overdracht gaat ook over de dossiers, die onder het overgangsrecht vallen. Ervaringen en dilemma's werden gedeeld en bediscussieerd in de sessie. Belangrijke ervaring is dat 1. De warme overdracht is een gezamenlijke zoektocht, 2. Het is investeren voor alle betrokken partijen, 3. Heb begrip voor elkaars standpunt en 4. Het delen van kennis draagt bij aan vertrouwen. Aernoud roept op om te denken vanuit de gebruiker. We hebben als provincie veel data, maar richt je op de informatie die de gebruiker/ontvanger nodig heeft. Ook vanuit het perspectief van de omgevingswet: integraliteit, samenwerken en aanhaken bij de maatschappelijke opgaven.

Eén van de dilemma's, die in de discussie ter sprake kwamen was: wie is de warme ontvanger? Veel gemeenten hebben geen bodemmedewerker meer: alle taken zijn belegd bij de omgevingsdienst. Deze gemeente moeten dus eerste de keuze maken of de taak weer bij de gemeente terug komt of taak van de omgevingsdienst wordt. Deze keuze werkt vertragend. Bovendien speelt de 'taak' op drie niveaus: strategisch, tactisch en initiatief. Duidelijk is dat de warme overdracht iets is wat we samen moeten doen, we moeten samen met de gemeenten en omgevingsdiensten/RUDs een aanpak ontwikkelen. Samen is een voorwaarde voor de warme overdracht.

4 Energietransitie Twente

Jos Mol Enschede

Jos Mol gaf een overzicht van de Twentse beleidssamenwerkingen vanuit het thema bodem en ondergrond. Vroeger was het vooral belangrijk dat het landschap en de ondergroep toeristisch en cultuurhistorisch verantwoord was. Tegenwoordig hebben we te maken met allerlei maatschappelijke opgaven en problemen in het gebied. Alle 14 Twentse gemeenten zijn een samenwerkingsverband aangegaan op het dossier bodem en ondergrond, onder de noemer 'onder Twente'. De samenwerking wordt direct vanuit bestuurlijk niveau aangevlogen. Er is geen officiële projectleider, hierdoor is er gezamenlijke verantwoordelijkheid bij alle betrokken partijen. Er zijn wel begeleiders die het proces begeleiden. Er is ondersteuning vanuit de VNG, het ministerie van I&W en de provincie Overijssel. Ook worden er onafhankelijke kennisinstututen ingezet. Het samenwerkingsverband is een jaar geleden gestart. Het netwerk van gemeenten moet bijdragen aan de maatschappelijke opgaven die raken aan de ondergrond, zoals de energietransitie. Er zijn ook nog andere netwerken die bijdragen aan deze maatschappelijke opgaven, er zijn verschillende routes. De energieopgave is gigantisch en de meeste gemeenten moeten samenwerken met de regio om dit op te lossen.

Na afloop van de presentatie van Jos startte de discussie met een vraag aan de zaal over de kennis- en informatiebehoefte in de regio. Hoe vliegen de aanwezigen dat aan? Wat is er nodig en van wie komt dit? Hoeveel kennis hebben de gemeenten zelf nodig? Binnen de regio is onvoldoende expertise. Hoe kan dit worden opgelost? Het zou voldoende kunnen zijn om een goede gesprekspartner te zijn voor de partijen die wel de juiste kennis hebben. In dat geval hoeft er niet zelf een kennisinfrastructuur opgebouwd te worden.

Vertrouwen is een woord dat vaak in de mond werd genomen tijdens de discussie. De energietransitie is ook een discussie vanuit solidariteit; ook hierbij is vertrouwen belangrijk. Qua budget is het lastig; voor landbouw is veel budget maar voor energie is het moeilijker. Voor het onderwerp bodem is nu budget bijeengebracht door 3 Twentse gemeenten. Belangrijkste leerpunt van Jos van 'onder Twente' is dat er veel (positieve) energie zit bij de deelnemende gemeenten. Dit maakt het mogelijk om dossiers als de energietransitie samen op te pakken!

Hypotheses rond de warme overdracht

Na de casussen werd het programma vervolgd met een rollenspel over veranderingen en overdragen. Bert Gijsberts, Henk van den Berg, Frank Lonnee en Maartje van Meeteren speelden de rollen, introduceerden een aantal hypotheses over de stand van zaken rondom warme overdracht. Deze hypotheses zijn vervolgens in parallelle sessies interactief besproken. Het belang van netwerken, aandacht voor de warme ontvanger en de gedachte dat de wetwijzigingen niet gaan leiden tot een schokkend andere uitvoeringspraktijk, waren de meest in het oog springende onderwerpen.

rollenspel over veranderingen en overdragen

De rollen

In de provincie van Frank is een traject opgestart met de titel 'Warme overdracht'. Frank weet dat de Omgevingswet ervoor gaat zorgen dat zijn taak ten aanzien van bodemsanering stopt. Dertig jaar lang is er hard gewerkt aan het stelselmatig opruimen van vervuilde locaties. Het einde nadert, in 2020 is het (op een overzichtelijk aantal locaties na) gedaan. Frank wil graag zijn taak goed overdragen aan de gemeenten, want dat moet van de Omgevingswet. Alle data, papieren dossiers, ze mogen ze allemaal hebben. En om het wat warmer te laten zijn, is er de mogelijkheid voor iedere gemeente om de provincie te bevragen op hun ervaringen en kennis. Zolang het kan uiteraard, deze mensen gaan zo langzamerhand op andere taken worden ingezet.

Henk werkt als afdelingshoofd bij een gemeente. Ze zijn daar net gestart met een traject richting Omgevingsvisie. Een heus participatieproces is gestart, waarin actieve burgers, de plaatselijke voetbal- en handbalvereniging en tal van maatschappelijke organisaties zijn gehoord over hun plannen met de gemeente. Henk breekt intussen zijn hoofd over de wens om aardgasloos te worden. Mooie ambitie van die bestuurder hoor, maar waar komt de duurzame energie dan vandaan? De inwoners willen geen windmolens en zeker geen diepe boringen. Er is onvoldoende biomassa. Hij is er eens rustig voor gaan zitten, wat te doen? En precies op dat moment belt Frank: zullen we even sparren over de bodemkwaliteit want die taak komt immers richting de gemeente. Henk zucht. Bodem had hij toch weg-gemanaged bij de Omgevingsdienst? Hoezo warme overdracht?

Bert is bestuurder. Hij was gedeputeerde bij een provincie. Fantastisch werk. Bert is voormalig hovenier en snapt drommels goed hoe belangrijk de bodem is voor tal van opgaven. Daarom is hij ook zo in zijn sas met zijn nieuwe klus. Hij wordt gemeentebestuurder (redactie: de wethoudersrol is onderdeel van het rollenspel en klopt niet met de werkelijkheid, de rest wel). Net een slag concreter, dicht bij de mensen. Dat past Bert als een jas. Wel een wat brede portefeuille, want daarin zit vrijwel de gehele leefomgeving en het beheer van de openbare ruimte. Bert maakt zich zorgen, is er wel ruimte genoeg voor alle duurzaamheidsplannen van de gemeente? Zowel boven als onder het maaiveld.

In het gesprek, onder leiding van Maartje van Meeteren, ontstaat het besef dat bodem meer is dan chemische bodemverontreiniging. Het heeft alles van doen met energietransitie, klimaatverandering, gasloos, kabels en leidingen, stortplaatsen. Sterker: het is een boeiende uitdaging om deze opgaven of transities door middel van de bodem met elkaar te verbinden. Dat inzicht maakt de bestuurder en de medewerkers van de provincie en gemeenten enthousiast.

In de sketches kwamen de volgende hypothesen aan bod.

Sessie 1 Waar is de warme ontvanger? <i>"In onze regio is voldoende oog voor de warme ontvanger. Wil je weten hoe wij dat doen?"</i>	Maartje van Meeteren.
Sessie 2 Gemeentelijk doorpakken <i>"Het is eenvoudig om de urgentie van warme overdracht te benoemen. Weet je wat ik zet ze even voor je op een rij."</i>	René Smolders
Sessie 3 Omgaan met Onzekerheid <i>"De wet verandert maar de impact op de echte uitvoeringspraktijk valt reuze mee! Kijk maar naar onze tabel! Geen enkele belemmering om aan de slag te gaan"</i>	Michiel Gadella en Jan Frank Mars (Bodem+)
Sessie 4 maatschappelijke opgave als wenkend perspectief <i>"Bodem is een logische onderlegger van de Omgevingsvisie, het brengt alle maatschappelijke opgaven samen"</i>	Henk van den Berg
Sessie 5 Weet je wat jij zou moeten doen? <i>"Een Gelders netwerk ontwikkelen, de kansen en de dilemma's op een rij."</i>	Ron Nap, Henk Driessen
Sessie 6 netwerken algemeen <i>"Het is hard nodig om te investeren in netwerken!"</i>	Frank Lonnée

Deze hypothesen zijn vervolgens in de tweede ronde parallele sessies interactief besproken.

Parallele sessies ronde 2

Bij de groepen werd een korte inleiding van de hypothese gegeven en vervolgens gingen de aanwezigen aan de slag met de volgende vragen

- Voor welke opgave sta ik?
- Welke tips geef ik mee?
- Wat ga ik komende tijd doen?
- Wat wil ik nog meegeven?

Sessie 1 Waar is de warme ontvanger? *"In onze regio is voldoende oog voor de warme ontvanger. Wil je weten hoe wij dat doen?"*

Maartje van Meeteren en Marco Vergeer (RHDHV)

In deze sessie stonden gemeenten centraal: vier gemeenten waar de Omgevingsdienst Vallei & IJssel voor werkt, de gemeente Oldenbroek en de gemeente Súdwest-Fryslân. Wat is voor deze gemeenten nodig om zich warme ontvanger te voelen? Medewerkers van deze gemeenten waren bereid om hun casus toe te lichten en de andere deelnemers hebben door middel van een intervisie de gemeente daarbij geholpen. De vier vragen, die daarbij beantwoord werden zijn: 1) voor welke opgave sta ik, 2) welke tips geef ik mee, 3) wat ga ik de komende tijd doen en 4) wat wil ik nog meegeven om dit verder te krijgen. Wat bleek? De deelnemers konden elkaar goed helpen. De discussie leverde inzichten op als: klein beginnen, aansluiten bij een urgente (gebieds)ontwikkeling of maatschappelijke opgave, doe een pilot, ik ga met bestuurder praten of parkeer 'de beren'. In de discussie bleek ook dat er onduidelijkheid is over de impact van de overdracht, het contact met de provincie er niet is of traag verloopt en binnen de gemeentelijke organisatie is warme overdracht geen aandachtspunt. Toch heeft iedere gemeente op zich boeiende bodemvraagstukken, waar de gemeentelijke medewerkers of de mensen van de Omgevingsdienst graag hun tanden in willen zetten. Genoemd werden onder meer de zorg over de kwaliteit van landbouwbodems en de energietransitie. Met elkaar is in de sessie verkend of deze invalshoek wellicht leidt tot meer enthousiaste energie voor de warme overdracht, Het heeft in ieder geval drie flappen met goede voornemens opgeleverd.

Sessie 2 Gemeentelijk doorpakken *"Het is eenvoudig om de urgentie van warme overdracht te benoemen. Weet je wat ik zet ze even voor je op een rij."*

René Smolders (gemeente Breda)

René trapte de sessie af met een duiding van de urgentie van warme overdracht. Het is nu het moment voor acties. Gebruik het momentum van nu en benut de resterende tijd om het verder uit te werken. Wacht niet op een blauwdruk. Bepaal per regio wat je op wilt pakken. Daarbij zijn hulplijnen beschikbaar (provincie, VNG, UP). De insteek van René is om de Wbb ter concretisering van het omgevingswetspoor. Dat brengt het gesprek laagdrempelig en vanuit begrijpelijke materie op gang. Start met een gesprekstje over bekende Wbb locaties. Je gaat dan als vanzelf verdiepen richting waarom en wat i.r.t. ambities. Gebruik 80/20 regel voor zo'n gesprekstje. De praktijk leert dat je voor 80% van de locaties vaak eens bent. Zoom juist in op die 20%. Redeneer niet vanuit overgangsrecht: dat is geborgd. Kijk juist naar wat je wilt met wat er niet onder valt. Kun je

komen tot een prioriteitenlijstje? Ontsluit de bodeminformatie want maakbaarheid kent grenzen. De maatschappelijke opgaven kennen ruimtebeslag en dus bodembeslag. Niet alles kan overal zonder rekening te houden met het bodem- en watersysteem. De warme overdracht geeft de benodigde informatie zodat je samenwerking kan bevorderen rond de maatschappelijke opgaven. Provincies zijn daarbij een belangrijke kennisbron. Lever input in actuele discussies waar nog lijnen moeten worden verscherpt. Hoe zou je bestuurder dat zien onder de Omgevingswet?

De urgenties die vervolgens besproken zijn inhoudelijk en procesmatig:

Inhoudelijk

- Gezondheid: Nieuwe bedreigingen, Omgaan met diffuus lood, Stortplaatsen.
Wat komt op het bord van de gemeente. Daarnaast: er komen steeds meer gegevens openbaar. Een vraag hierbij is: krijgt de GGD dan meer vragen van burgers? En wat is de rol van het RIVM hierbij?
- Grondwater in bebouwd gebied irt de KRW. Kunnen we voldoen aan de Europese wet en regelgeving?
- Bodemdaling en de link naar het grondwater. Provincies en gemeenten moeten samen optrekken, ook in het gesprek met het Rijk.

Procesmatig:

- Schaalniveau en kennisniveau van gemeenten. Kunnen de gemeenten het aan?
- Hebben we voldoende fte's, wie betaalt de kosten?
- Bewustwording, 2021 = morgen. Als tip / actie werd meegegeven dat de omgevingsdiensten een ronde langs de gemeenten kunnen doen. Bijvoorbeeld met een vragenlijst en de consequenties als je niks doet (ambtelijk en bestuurlijk agenderen). Daarbij is het ook handig om het bedrijfsleven te betrekken. De Omgevingsdienst /RUD moet daarvoor wel een (bestuurlijke) opdracht krijgen...
- Wie neemt het voortouw, wanneer ga je het gesprek aan?
- Data op orde, van reactief naar proactief. Gemeenten en provincies moeten samenwerken, breder dan alleen warme overdracht onderwerpen op het gebied van data en informatie. Afspraken maken wie wat doet m.b.t. verzamelen en beheren.

In groepen aan de slag met de hypotheses

Sessie 3 Omgaan met Onzekerheid “De wet verandert maar de impact op de echte uitvoeringspraktijk valt reuze mee! Kijk maar naar onze tabel! Geen enkele belemmering om aan de slag te gaan”

Michiel Gadella en Jan Frank Mars (Bodem+)

De sessie start met een presentatie van Michiel en Jan Frank over de veranderingen in het aanvullingsbesluit bodem. Zij legden uit wat er hetzelfde blijft, en wat er veranderd. Belangrijke aandachtspunten op het gebied van saneren en grondverzet en grondwaterbeheer werden extra toegelicht. In het nieuwe bodembeleid blijft ook veel behouden, niet alles verandert. Zo worden nieuwe aantastingen nog steeds zoveel mogelijk beperkt en ongedaan gemaakt, geldt nog steeds het ‘vervuiler betaald’ principe, worden oude aantastingen aangepakt wanneer dit nodig en mogelijk is en worden zowel mens, plant en dier beschermd. Wat er wel gaat veranderen, is dat de nieuwe wet minder sectoraal wordt en meer de verbindingen met andere domeinen gaat leggen. Na het voltooien van een spoedopgave is er geen saneringsplicht meer vanuit de rijksregels en er wordt niet meer uitgegaan van een ‘geval’ maar van een bepaalde bodemkwaliteit in relatie tot de gewenste functie(s). In de nieuwe wet komt meer ruimte voor decentraal beleid en worden de regels eenvoudiger.

Na de presentatie van Michiel en Jan Frank gingen de deelnemers in 5 groepjes uit elkaar, om met elkaar te praten over hoe ze hier mee aan de slag gaan. Vrijwel ieder groepje noemde als belangrijke opgave het uitzoeken waar we het nu eigenlijk precies over hebben; wat zijn de opgaven, knelpunten en consequenties? En wie doet wat, en wat kost het? Ook bodeminformatiesystemen werden genoemd; voor wie is de data en hoe gaat deze gebruikt worden? De tips die de groepjes benoemden, gingen veelal in op het feit dat men snel aan de slag moet gaan. Doe dit samen met verschillende partijen en begin klein. Als belangrijke acties om op te gaan pakken, werden het maken van een goed plan van aanpak genoemd en ook het verzamelen van de juiste informatie. Het bestuur moet ook worden 'wakker geschud', zodat ze worden meegenomen in het proces. Op de vraag wat de deelnemers wilden meegeven om dit verder te krijgen, werd geantwoord dat zorgen eerlijke dienen te worden uitgesproken om het wantrouwen weg te nemen, dat er helde gemaakt moet worden welke rollen en taken de omgevingsdienst gaat krijgen en dat er keuzes moeten worden gemaakt wie wat oppakt.

Sessie 4 maatschappelijke opgave als wenkend perspectief "Bodem is een logische onderlegger van de Omgevingsvisie, het brengt alle maatschappelijke opgaven samen"

Henk van den Berg (VNG)

Henk van den Berg besprak de rol van ondergrond in de Omgevingsvisie. De omgevingswet stelt de fysieke leefomgeving centraal en integreert alle regelgeving uit traditioneel gescheiden beleidsdomeinen zoals ruimtelijke ordening, milieu, water etc. in één samenhangend stelsel. Daar hoort ook samenhangende visievorming bij vanuit deze verschillende domeinen, die neergelegd wordt in de Omgevingsvisie. Hoewel er geen eisen zijn gesteld aan de vorm waarin je dat doet, is het voor de onderbouwing van ruimtelijke plannen van belang om die samenhang in de Omgevingsvisie serieus te beschrijven. Naast een inhoudelijk regulerend instrument, is de Omgevingsvisie ook te gebruiken als agenderend instrument. Het bodemgrondwatersysteem ontwikkelt zich mede door klimaatverandering gedeeltelijk onafhankelijk van menselijk ingrijpen. Dat betekent dat er een zekere mate van onvermijdelijkheid is. Er komen grote beslissingen op ons af. Wat gebeurt er als je niks doet? Wanneer moeten we omschakelen naar andere maatregelen en strategieën? Wat is de argumentatie waarom we iets wel of juist niet willen? Hierbij kunnen overheden ook ambities / aandachtspunten agenderen die buiten hun 'formele' bevoegdheden gaan. Je hoeft er dus niet van 'te zijn' om er iets van te vinden. Met andere woorden: ook hier geldt dat niet kiezen óók kiezen is.

De groepen hebben de volgende twee opgaven uitgewerkt:

- Aardgasvrij: er is minder aardgas, maar nog wel warmte nodig voor industrie en wonen. Voor de transitie is het nodig om in de hele keten samen te werken (van winning tot gebruik tot restwarmte afname). Publieke en private partijen moeten daarvoor samenwerken. Met de omgeving!. Acties zouden kunnen zijn:
 - Vragen waar de buurt behoefte aan heeft;
 - Nadenken over direct voordeel voor de nabije omgeving (voorbeeld Eerbeek: een collectief).
- Ontsluiten van data ondergrondse infrastructuur. Hierbij zijn de opgaven dat de gefragmenteerde kennis geïnventariseerd, geanalyseerd, gekanaliseerd en beheerd moet worden. daarvoor is nodig dat kennis wordt uitgewisseld, dat kennis wordt ontsloten en up to date gehouden wordt. Ook is bij gegevensbeheer van belang dat je 'dezelfde taal spreekt' dat de definities t.b.v. gebruik hetzelfde zijn. De actie hierbij is om op zoek te gaan naar partners en relevante partijen. Wat de groep verder nog wil meegeven is dat er een risicoscan nodig is en dat communicatie naar netwerken en de BRO erg belangrijk zijn.

Sessie 5 Weet je wat jij zou moeten doen? "Een Gelders netwerk ontwikkelen, de kansen en de dilemma's op een rij."

Ron Nap, Henk Driessen

Henk Driessen (Provincie Gelderland) en Ron Nap (Gemeente Apeldoorn) gaven de aanwezigen een inkijkje in het GOO – het Gelders Ondergrond Overleg. We leven in een veranderende wereld, waarin we te maken hebben met nieuwe (maatschappelijke) opgaven zoals de energietransitie en klimaatadaptatie. Ook hebben we te maken met veranderingen in onze manier van werken; de digitalisering is al jaren aan de gang en we krijgen steeds meer data die voor iedereen beschikbaar zijn. In deze veranderende wereld neemt de bodem een belangrijke plaats in. Bodem raakt, verbindt en levert bijdragen aan belangrijke maatschappelijke opgaven. Het Gelders Ondergrond Overleg (GOO) is een netwerk van gezamenlijke overheden en publieke dienstverlenende organisaties in Gelderland. Samen ontwikkelen en delen zij kennis voor uitvoeringsbeleid voor bodem en ondergrond. In het Overleg worden zowel praktijkervaringen als kennis gedeeld. Er is geen formele borging en er wordt een aansluiting gezocht bij de vragen van nu; samenwerken staat hierbij centraal. In 2017/2018 wordt o.a. aandacht besteed aan de warme overdracht en aan de Omgevingswet. Het GOO heeft te maken met een aantal dilemma's. Deze hebben betrekking op de vraag waar de focus ligt (waarop wel en waarop juist niet), welke service er moet worden geboden en of dit wel waargemaakt kan worden. Past de opgave bij mensen en bij het netwerk? Ook wordt nagedacht over hoe de borging plaatsvindt bij de moederorganisaties en hoe het bestuurlijk geborgd wordt.

Henk en Ron bespraken met de deelnemers van de sessie de hiervoor geschetste ontwikkelingen. De deelnemers herkennen de ontwikkelingen maar zijn verdeeld over wat dit betekent. Sommigen zien een actievere rol voor de 'bodemmensen', anderen vinden dat een en ander al voldoende is geborgd en wordt opgepakt. De spanning ten aanzien van de rolopvatting van het GOO wordt duidelijk. Voor het GOO een mooie uitdaging!

Sessie 6 netwerken algemeen "Het is hard nodig om te investeren in netwerken!"

Frank Lonnée

Er zijn netwerken in vele soorten en maten, landelijk/regionaal/lokaal/intern. In een veranderende omgeving (waar warme overdracht onderdeel van is) is de vraag aan de orde aan welke netwerken behoefte bestaat? Maar ongeacht beantwoording van deze vraag geldt bovenal: het loont altijd om goede netwerken te hebben (de inhoud is daarbij overigens leidend). Via netwerken kan er doelmatiger en doeltreffender worden gewerkt. Met een veranderende omgeving, overdracht van taken en een nieuwe taakopvatting na 2020 voor de boeg is het hard nodig om te investeren in netwerken.

Met deze stelling zijn 2 groepen aan de slag gegaan bij de beantwoording van de volgende vragen:

1. Voor welke opgave sta ik?
2. Welke tips geef ik mee?
3. Wat ga ik komende tijd doen?
4. Wat wil ik nog meegeven om dit verder te krijgen?

De groepen gaven als **opgaven** aan (vraag 1):

- Bepalen van "mijn" rol bij de warme overdracht (bijv omgevingsdiensten);
- Creëren van bewustwording.
- Capaciteit en competenties op orde.
- Aandacht houden dat na 2020 de provincie nog taken heeft.

Tips en activiteiten (vraag 2, 3) die werden gegeven / benoemd waren:

- Vanuit de inhoud benaderen (+risico's).
- Er moet nog informatie komen van het Rijk (financiën, grondwater).
- Kennis delen op nationaal niveau (ook bestuurlijk).
- Ontwikkel thematische landelijke netwerken.
- Maak een impact analyse.
- Zorg voor bestuurlijk draagvlak
- Het management moet hiervoor ruimte geven (voorkom vrijblijvendheid)
- Netwerken is een vakmanschap. Niet iedereen kan/wil het.
- Netwerken mogen ook stoppen!

Wat de groep nog wil **meegeven** is (vraag 4):

- Maak kennis beschikbaar volgens op maat toegesneden structuur
- Leg contact met de bodemedewerker (of met de gemeente) om warme overdracht tot stand te brengen.
- Leg de koppeling tussen Omgevingsvisie met STRONG bij decentrale overheden en betrek het beleidsleven bij het proces en maatschappelijke opgaven.
- Aansluiting vinden bij "nieuwe" netwerken (maatschappelijke opgaven)
- Ervaringen uitwisselen.
- Zet de intervisie zoals vandaag voort!

Afsluiting

Dagvoorzitter Bert Gijsberts (ex-gedeputeerde provincie Flevoland) riep aan het einde van de bijeenkomst iedereen op om in beweging te komen. Ga niet wachten op wat er in de Omgevingswet staat, maar gebruik de verandering die de wet in zich heeft (integraal, decentraal, maatwerk). En doe dat vanuit de actuele maatschappelijke opgaven, want die hebben allemaal de bodem nodig. De rode draad volgens Bert is, bewaak de kennis die er gezamenlijk is, gooi deze niet weg en verspreid hem als ware het warm brood, daar heeft iedereen wel trek in! Zorg voor bestuurlijk commitment, ook tussen gemeenten en doe dat met passie en enthousiasme! Bert sluit af met: bodem is het centrale monument voor de toekomst. De middag werd afgesloten met een borrel, aangeboden door de provincie Gelderland.

Resultaten van de sessies

De borrel

Kernteam Platform bodembeheer

www.platformbodembeheer.nl

[@bodembeheer](https://twitter.com/bodembeheer)

PBB@expertisebodemenergrond.nl

Alle presentaties van de middagen zijn te vinden in het digitale archief van het Platform Bodembeheer:

www.platformbodembeheer.nl
